

Edicija INTEGRALI

knjiga 3

Urednik:
Alen Bešić

Naslov izvornika:
Caryl Phillips
A Distant Shore

Copyright © 2003 by Caryl Phillips
Copyright © za ovo izdanje KCNS, Novi Sad i
Partizanska knjiga, Kikinda 2020
Copyright © za prevod Arijana Luburić Cvijanović,
Igor Cvijanović i KCNS

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene saglasnosti izdavača.

Karil Filips

Daleka obala

s engleskog preveli Igor Cvijanović
i Arijana Luburić Cvijanović

2020

I

Engleska se promenila. Danas je teško reći ko je odavde, a ko nije. Ko pripada, a ko je stranac. To uznemirava. Neprijatno je. Pre tri meseca, početkom juna, doselila sam se ovde u ovo novo naselje Stounli. Nikom od starosedelaca u selu, izgleda, nije prijatno zbog termina „novo naselje“. Stounli jednostavno zovu „nove kuće na brdu“. Ipak su naše kuće smeštene na obodu Vestona, sela koje će se teško odreći svog imena i identiteta jer je neki investitor našao način da na brzinu zaradi koju paru tako što će podići nekoliko prizemnih dvojnih kuća, ispred njih zabiti ulični fenjer i nazvati to „Stounli“. Kad me neko pita, samo kažem da živim u Vestonu. Svi to rade, osim jedno ili dvoje koji insistiraju da u svojoj adresi napišu „Stounli“. Poštar mi je rekao da „Veston“ dodaju kao nešto čega su se naknadno setili, kao da ono prvo civilizuje ovo drugo. Bio je iznerviran i želeo je da me obavesti kako je nekada davno postojala inicijativa da se ime Veston preinači u Market Veston, ali se ta ideja nije primila. Žarko je želeo da shvatim da je sve u redu s Vestonom, a kad je jednom krenuo, bilo ga je teško zaustaviti. To se desilo prošle nedelje kad je morao da pokuca na vrata jer je doneo paket koji nije mogao da prođe kroz prorez na poštanskom sandučetu, a rekao je da ne bi da ga zgnječi (Nikad ne znate šta je unutra, zar ne, mila?). Rekao mi je da su mu iz glavne pošte poručili da precrta ime „Stounli“

na svakoj kovrti na kojoj je napisano. Kad bi se ispostavilo da su stanari ponovili prestup, trebalo je da ih uljudno podseti da žive u Vestonu. Ali, rekao mi je da misli da ne bi bio kadar da to učini. Zapravo, ako oni žele da žive u svetu mašte, ko je on da ih u tome sprečava? Nije to rekao svom šefu, naravno, jer bi ga to koštalo posla. Istog trena, na licu mesta.

Dakle, selo nam je podeljeno na dva dela. U podnožju brda, jedan put vodi zapadno ka glavnom gradiću, koji je udaljen osam kilometara, i istočno, prema obali, udaljenoj osamdesetak kilometara. Svi to znaju, jer upravo pre nego što uđete u Veston iz pravca grada postoji tabla na kojoj piše da do obale ima pedeset kilometara. Posle toga naiđete na veliku tablu na kojoj piše „Veston“, uz informaciju o pobratimstvu s nekim gradićem u Nemačkoj i jednim selom na jugu Francuske. U brošuri agencije za nekretnine o „Stounliju“ piše da je u Drugom svetskom ratu Britansko kraljevsko vazduhoplovstvo do temelja razorilo taj nemački grad u bombardovanju, a to francusko selo je nekada bilo naseljeno brojnim Jevrejima koje su sve okupili i poslali u logore. Ne mogu da se otmem utisku da, u poređenju s tim, Veston deluje nekako pitomo. Navodno, najveća stvar koja se ikada dogodila u Vestonu jeste kada je gospođa Tačer zatvorila rudnike, a to se desilo pre više od dvadeset godina.

U ovim krajevima istorije verovatno ima samo u arhitekturi. Kuće u nizu s obe strane glavnog puta tipične su rudarske kuće, sagrađene od zagasitocrvene cigle; prvi stanari su morali da se kupaju u kuhinji, a toaleti su im bili na kraju ulice. No, u svim tim kućama promenjene su vodovodne instalacije, a sa većine uličnih fasada skinuta je prljavština, te sada deluju gotovo primamljivo starinski. Imajte na umu da ljudi koji žive tamo dole i dalje moraju da se nose sa bukom saobraćaja u svako doba dana i noći, a pranje prozora mora da je ubistveno. Pored kuća u nizu tu su i benzinska pumpa,

restoran brze hrane, u kom se prodaju riba i krompirići, novinarica-piljarnica, podružnica pošte, koja radi tri jutra nedeljno, a iza poslednjeg niza kuća nalazi se pab koji je baš na kanalu paralelnom sa glavnim putem. Tu je i kamena crkvice, sa lepo uređenim posedom, ali neće biti potrebe da tamo zalazim. Stounli se nalazi na vrhu malog, strmog brda i gleda na glavni put. Mi smo pridošlice, ili „otmeni ti i ti“, kako sam čula da nas jedna prostakuša naziva u pošti. Nema nas toliko mnogo, tek dvadeset i četiri kuće smeštene u dve slepe ulice, ali ima dosta satelitskih antena, a ispred pojedinih kuća su po dva automobila. Ja ne vozim. Kod nas gore nema prodavnica, pa moram da pešačim nizbrdo do novinarice-piljarnice kad mi nešto treba. Ili to ili da hvatam autobus da me odveze osam kilometara u grad.

U maju sam se penzionisala kao profesorka u srednjoj školi. Pre četiri godine, škola je postala opšta i od tada su standardi strmoglavo opali. Zbog toga sam se našla u pomalo nezgodnoj situaciji jer sam veći deo života provela drveći o tome kako bi bilo bolje da se sva deca, bez obzira na nivo i poreklo, zajedno obrazuju i uče jedna od drugih. Tata je verovao u to. Mrzeo je kad vidi gimnazijalce u belim košuljama i kravata-ma, i onim upadljivim sakoima, dok su deca iz stručnih škola jedva nalazila uparene čarape. Još ga vidim kako odmahuje glavom i pokazuje. „Klasni rat, mila“, govorio je. „Klasni rat, a još ni iz šorca nisu izrasli.“ A onda je pre četiri godine ministarstvo rasformiralo gimnazije, nas pretvorilo u opštu školu, a mene stavilo na probu. Iznenada se od mene tražilo da predajem svima koji se upišu u školu – od svih se to tražilo. Ne smetaju mi problematična deca, ali ne pristajem da radim s huliganima. Ali onda me je prevremena penzija spasla i, kada sam u novinama videla reklamu za Stounli, pomislila sam zašto da ne, promena je jednako dobra koliko i odmor. Četiri nedelje kasnije, našla sam se pred vratima ove kuće i pružila

radnicima koji su me preselili napojnicu od dvadeset funti. Posmatrala sam prašinu kako se diže i polako pretvara u oblak dok se njihov veliki kombi udaljavao. Bilo je tek šest sati, pa sam pomislila da bih umesto raspakivanja stvari i uređivanja radije prošetala niz brdo i dobro osmotrila okolinu.

Iznenadila me je gužva na glavnom putu, duž kog su veliki kamioni tutnjali u oba smera. Prošlo je dosta vremena dok nije nastala pauza, pa sam mogla da pretrčim na drugu stranu. Ispostavilo se da nema mnogo šta da se vidi, osim domaćica koje sede na stepeništima ispred ulaznih vrata i sunčaju se, ili male dece kako trčkaraju. Vrata su bila širom otvorena, pretpostavljam zbog vrućine, ali nisam stekla utisak da su otvorena vrata ukazivala na druželjubivost. Ljudi su zurili u mene kao da na čelu nosim Kainov beleg, pa sam požurila i otkrila kanal. To je mutan potez stajace vode, ali pošto sam se udaljila od buke saobraćaja i praznog tupog zurenja seljana, izgledao je gotovo primamljivo. Skeleti nekoliko barži bili su privezani duž obale i ubrzo je postalo jasno da je ovde osnovna aktivnost šetanje pasa, izgleda. U poljima, krave i ovce su se kretale s ležernošću koja mi je rasterala sve sumnje u to da je, uprkos javnoj stazi što je vijugala preko poljoprivrednog imanja, to njihova teritorija. Sela sam na nizak zid ispod nekoliko povijenih grana vrbe i pogledala naokolo. Nežno zapljuskivanje kanalske vode imalo je umirujuće dejstvo, mada mušičav let vilinog konjica koji mi je zujao oko glave kao da nije pripadao tom prizoru. Taj zid bio je deo seoskog paba, po imenu *Votermans arms*, čija se bašta pružala prema kanalu. U njoj su neki mladi klipani i njihove devojke urlkali i vijali se. Posmatrala sam kako počinju da se prskaju pivom i vrište od smeha uz prizvuk šljajma okorelih pušača. Nisam želela da pomisle da zurim u njih, pa sam skrenula pogled ka relativnoj mirnoći ustajalog kanala, i tako je vreme prolazilo.

Kad je sunce počelo da zalazi i kad je druga mrtva riba otplutala, a srebrni polumesec njenog nadutog stomaka nezgrapno se promolio na površini vode, shvatila sam da bi mi baš prijalo piće. Grlo mi se bilo osušilo, pa sam ustala i odšetala do paba. Sad sam osetila kako me posmatraju i nekoliko trenutaka sam se pitala da li su neki od tih aljkavih mladih ljudi, poganog jezika, bili učenici kojima sam nedavno imala zadovoljstvo da predajem. Ipak, pomislila sam da je najbolje da se ne osvrćem i ne gledam ih pravo u lice, pa sam stoga nastavila, bez pratnje i spuštenog pogleda, preko bašte i uza šest kamenih stepenika i ušla u pab. Kad sam se obrela unutra, videla sam da je ta mala prostorija prazna, izuzev para udvarača udobno smeštenih u uglu, čiji su grozničavo isprepletani prsti nagoveštavali ono što sledi.

„Izvolite, mila?“ Uprkos vrućini, gazda je nosio belu košulju i kravatu koja je ukazivala na članstvo u nekakvom klubu. Mesto je održavao čistim i urednim, a zidove ukrasio nečim što je ličilo na porodične fotografije i uspomene sa svojih odmora. Privatni život tog krupnog čoveka bio je izložen na videlo i verujem da se mladi par u uglu suzdržavao iz poštovanja prema toj činjenici.

„Mali ginis, molim vas.“ Dok je gazda pažljivo točio pivo, napolju sam čula glasan povik praćen daljim urlanjem. Gazda je besno pogledao kroz prozore s ukrasnim lajsnama.

„Prokleti huligani.“ Ne pogledavši u mom pravcu, stavio je pred mene mali ginis. „Funta i četrdeset.“ Nastavio je da zuri kroz prozor, ali je ispružio otvorenu šaku preko šanka. Stavila sam mu dva gvozdjenjaka od jedne funte na dlan, a šaka mu je prvo odskočila, kao da meri težinu novčića i potom se zatvorila. „Hvala, mila.“

Sat vremena kasnije, promeškoltjila sam se na barskoj stolici dok je stavljao pred mene drugo malo pivo. Već je bio mrak, ali su mladi još dizali buku u bašti, a u uglu iza mene

par udvarača ostavio je pristojnost po strani, pa su sad bezmalo sedeli jedno na drugom. Pošto sam popila prvo piće, bila sam ustala sa stolice da pođem, ali gazda nije hteo ni da čuje. „Ne, mila, popijte jedno na račun kuće. Nazovite to dobrodošlicom ako hoćete.“ Ostalo mi je da se raspakujem, a radnici koji su me preselili samo su ostavili sve na gomili, ali sam pomislila da bi bilo nepristojno da odbijem njegovu ljubaznu ponudu. Vratila sam se na stolicu i posmatrala kako toči drugu čašu.

„Ovde je nekad živela jedna doktorka. Mlada žena, ali nije dugo ostala. Ženama se nije dopalo da muškarcu odlaze kod nje.“

„Ali ona je lekar“, rekoš, pažljivo otpivši iz druge čaše.

„Jeste, ali žena lekar, a znate kakvi su ljudi.“

Nisam bila sigurna da li podržava stav seljana ili ga kritikuje, ali u tom trenutku nam je pažnju privukao zvuk razbijanja stakla. U proteklih sat vremena gazda je dvaput izlazio da zamoli mlade da se stišaju, ali stvari su očigledno izmakle kontroli. Razumela sam njegovu ozlojeđenost. To mu je bila klijentela, pa bi izgubio deo zarade ako im zabrani ulazak. Gazda je pokušao da zanemari razbijeno staklo i okrenuo se prema meni.

„Danas, ako vam za bilo šta treba doktor, morate da idete u grad. Imate tamo doktora, je l' tako?“

Klimnula sam glavom. Pogledala sam gazdu i poželega da smo nabasali na neku drugu temu za opušten razgovor. Ali se on već bio upecao, pa se ispostavilo da mu je teško skrenuti misli i preći na drugu temu.

„Ima jedna mlada Irkinja, medicinska sestra, koja svraća u dom zdravlja u poslepodnevnim satima četiri puta nedeljno, ali kod nje nema prave terapije. Može da vam izmeri pritisak i kaže šta da jedete i slično, ali ništa više od toga.“

Ponovo sam klimnula glavom. Zastao je i potom pogledao preko mog ramena prema paru udvarača u uglu.

„Je li sve u redu kod vas dvoje golupčića?“ Nisam se okrenula, ali sam čula kako se nervozno smeju. Gazda im se osmehnuo i onda bacio pogled napolje gde je video kako mu huligani divljaju po bašti. Gotovo neprimetno je odmahnuo glavom i zatim preusmerio pažnju na mene.

„Nemojte pogrešno da me shvatite. Meni se dopadala doktorka Epstajn. Fina žena.“ Gazda je utihnuo i zagledao se kao da mu misli besciljno lutaju. Pogledala sam kroz prozor i videla da se dvojica huligana igraju na dečjim ljuljaškama. Ljuljali su se visoko, ali u suprotnim smerovima, a kad bi ljuljaške došle u liniju, prskali su jedan drugog pivom. Devojke su ih i dalje posmatrale i kikotaile se.

„Ali kao što rekoh, ljude nije dojmila doktorka Epstajn, zato što je žena. Zagorčali su život i njoj i njenom mužu i deci. Mali su bili, možda pet ili šest godina, dečak i devojčica. Rejčel i Džejkob. Zanimljivo je da bi možda bili srećniji da su danas ovde. Znae, sad kad je izgrađen Stounli, ili kako ga već zovete. Gore bi se možda bolje uklopili, ali kad su živeli ovde dole s nama, pa, bilo im je teško da se mešaju.“ Ponovo je zastao. „U gradu nikog nije briga, ali se ovde ne uklapaju. Mislim na Rejčel i Džejkoba. Nisu ni pokušavali. Znae kako je, morate da se potrudite. Vi ceo život živite u ovim krajevima, zar ne?“

„Pa, kao što rekoh, uglavnom u gradu, a ovde nikad nisam živela.“

„Pa, još jednom, dobro došli u Veston.“ Na to je podigao svoju čašu. „Da dugo uživete u penziji u Vestonu.“

Podigla sam čašu i nasmešila se. Pomislila sam, drago mi je što živim u slepoj ulici. Ima nečeg bezbednog u slepim ulicama. Možete sve da vidite kad živite na kraju slepe ulice.

Te noći sam se popela uz brdo po mesečini. Mislim da bi se mami dopao Stounli, ali bi tata bio zgrožen. Njoj bi se dopala

ideja da, otpočevši život na brdu, nastavljate dalje i nešto ostavljate za sobom. Ali tatu nisu opterećivale njene ambicije, što je jedan od uzroka njihovih svađa i maminog ćutanja na kraju. Ali mama je trebalo da zna da će tako biti, jer tata nije gledao blagonaklono na neslaganje. Gotovo do samog kraja u njemu je tinjala vatra kojoj je bila potrebna samo iskra razgovora, ili žaoka komentara izrečenog u pogrešnom trenutku, da se rasplamsa. Tata je voleo da priča, ali mi je još kao maloj bilo očigledno da je mama već odustala od obuzdavanja njegove naravi. Zato je tata razgovarao sa mnom, nastojeći da se ophodi prema meni kao prema sinu kog nikad nije imao. Ništa mu nije bilo draže nego da sedne s lulom i kesicom duvana, pa da nabija duvan u listićima i priča mi kako je bio izgubio oca u ratu i kako mu se mama mučila da skrpi kraj s krajem.

Imao je dvadeset godina kad se rat okončao, a pre toga je već počeo da radi kao projektant i odlučio da se oženi mamom, koju je uvek opisivao kao „najlepšu devojkicu u gradu“. Kad god bi to rekao, pogledao bi u nju kao da se pita šta se, pobogu, desilo sa tom „lepom devojkicom“, ali mu mama nikad nije uzvraćala pogled, nego je samo nastavljala sa svojim poslom. Tatine obaveze, i manjak novca, sprečili su ga da ode na fakultet, ali mu ja – iako je tvrdio da mu je drago što je bio pošteđen pometnje oko preseljenja iz rodnog grada – zapravo, nikad nisam poverovala. Kad sam konačno otišla da studiram sa osamnaest godina, videla sam koliko je ponosan, ali mi nikad ni reč nije rekao, niti je ikad putovao, izuzev jednog katastrofalnog odlaska na Majorku s mamom. Otac mu je poginuo u Belgiji i to kao da mu je unelo neku gorčinu u stav prema svemu što leži izvan orbite vlastitog života u rodnom gradu. Do te mere da je, kad god je psovao „majku belgijsku“, što je bilo retko, brzo dodavao „da prostite“, što sve, jasno, nije imalo smisla osim kad se posmatra kroz prizmu prezira.

Nažalost, dok sam se ja slagala sa tatom, Šila gotovo da nije razgovarala s njim. Ispočetka su se slagali. Ja možda jesam bila „sin“, ali je ona definitivno bila obožavana ćerka. Zapravo, bila sam ljubomorna na nju jer joj je ugađao i vodio je u zajedničku baštu, i kupovao joj poklone, toliko da sam je zvala „tatina mezimica“. Ali kako je odrastala, i razvijala čvrsta uverenja, tata kao da je promenio stav prema njoj. Razumela sam šta hoće da kaže kad je rekla da se tata svojski trudi da je kinji, ali mu je ona davala povoda. Koristila je svaku priliku da se ružno ponaša i to je, naravno, pogoršalo situaciju. Mama je bila na Šilinoj strani, ali se ona kod tate nije mnogo pitala za mišljenje, pa je Šilu počela da jedi mamina nemoć u kući. A gde sam ja bila u svemu tome? Ili sam radila domaći ili svirala klavir. Znala sam da nisam od naročito velike koristi Šili, ali kad je sestra počela da puši, a zatim i da izlazi do kasno, iako bi joj tata rekao da mora da se vrati do deset, počela sam da ga razumem. Ponašala se nedolično, u to nema sumnje, a onda se sve pogoršalo mojim odlaskom na univerzitet, jer sam je ostavila samu s njima dvoma. Često se zapitam da li bi ishod bio drugačiji da sam ostala kod kuće, ili da sam otišla na neki obližnji fakultet, ili prosto našla posao. Možda bih im svima bila od veće pomoći.

Na vrhu brda sam zastala i osvrnula se prema Vestonu. Sećam se da sam ga jasno videla, jer se pun mesec celom težinom ovesio na nebu, kao da ga je držao neki nevidljiv stub. Okupan jarkom svetlošću meseca, Veston je delovao spokojan i neopterećen problemima koji su i dalje morili grad. Gotovo me je stid da priznam, ali u poslednje vreme, kad god odem u grad, najviše me nerviraju beskućnici, a zastrašujuće je to što se čini da su posvuda. Na desetine njih živi ispod podvožnjaka, u kutijama od frižiderâ, ili velikih televizora u boji, s ućebanom kosom i flašama žestine. Meni se čini da će ih uvek biti, dok god im crkva rado deli plastične čaše slatkog čaja i menja

im gnojave zavoje, i ni za šta ih ne smatra odgovornim. U toku dana sede i sviraju gitaru kao da su u letnjem kampu. Zašto nisu pazili u školi? Nije prekasno da se vrate normalnom životu. Zdravi su, i nisu retardirani. Dobro, bar oni mlađi nisu. A i imaju koliko-toliko talenta. Prosto je reč o hotimičnom traćenju, to je sve, i verujem da većina njih to radi namereno, jer su lenji i hoće saosećanje, ali ga od mene nikad ne dobiju. Kad odbijem da im dam novac, viču na mene, a ja često osećam prezir kad prolazim pored njih. Ranije nisam, ali ga osećam sad kad su počeli da napadaju mene i druge prolaznike. Pre nekoliko dana, vraćala sam se iz bolnice kad sam uhvatila jednog od njih, prljavu stoku, kako jede iz kante za đubre, kao pas. Ništa nisam rekla, ali ga jesam pogledala, pa je počeo da viče. „Više ne možete da me povredite“, rekao je. „Ne možete da me povredite.“ Ko je rekao da sam htela da ga povredim? Drago mi je što tata nije tu da vidi u šta se pretvorio njegov grad. Verovatno mi je drago i što nije tu da vidi da živim u Stounliju. Nikad mi ništa ne bi rekao, ali bi našao načina da mi stavi do znanja da se s tim ne slaže.

Stavila sam ključ u bravu, izula cipele i strovalila se u omiljenu fotelju, okružena gomilom kutija i sanduka. Zapravo, nisam čak ni skinula kaput. Šetnja uz brdo, plus dva mala ginisa, uzeli su danak. Kroz prozor bez zavesa još sam mogla da vidim moćnu mesečinu. Tati bi se svideo *Votermans arms*, u to sam bila sigurna, jer je pabove smatrao utočištem. Uvek je govorio kako oni treba da budu pribežište u kom možeš da budeš to što jesi i ne moraš da paziš na ponašanje, ali upravo zbog toga moraš da nađeš pab koji ti odgovara. Podsetio bi me da je svaki pab drugačiji, kao i ljudi, i dok jedni u tebi probude ono dobro i otvore te, drugi te zatvore i ućutkaju, pa želiš samo da sediš u uglu i pijuckaš veliko pivo. Glavna rečenica bila mu je: „Tamo se ne ide samo da bi se pilo“, ali mama je na to samo prevrtala očima i nastavljala sa peglanjem ili drugim

poslom. Ja sam, međutim, slušala. Uporno je tvrdio da je smisao paba da budeš to što jesi i naglašavao da moraš da nastaviš potragu dok ne nađeš pab u kom se osećaš ugodno. No, nije mi nikad rekao šta da radim ako se preselim u mesto u kom ima samo jedan pab. Verujem da nijedno od nas dvoje nije zamišljalo da bi se takvo nešto ikad moglo dogoditi.

Nisam bila u ovdašnjem pabu od te prve noći, a to je bilo pre tri meseca. Ali ih sve stalno viđam. Mlade udvarače, huligane koji su se igrali napolju, gazdu. Ne može drugačije. Odete u šetnju, ili po novine, ili čekate na autobuskoj stanici, i svi su tu, seoska glumačka ekipa koja tumači dodeljene uloge. Nama iz Stounlija, šaćici sporednih glumaca koji žive na brdu, tek ih treba dodeliti. I jedni za druge smo stranci, a kamoli za seljane. Pomalo neuhranjen, tamnopot čovek u kućici pored moje jedini je kog redovno viđam. On je naš kućepazitelj; ako nekome treba da se popravi brava, ili da se nameste vrata, ili treba srediti vodovodne instalacije, njega zovemo. Navodno je bilo toliko mnogo pritužbi kad je izgradnja kuća završena da su pojedini vlasnici u obe slepe ulice pretili da će tužiti investitore ako ovi nešto ne preduzmu. Mora da sam imala sreće jer je s mojom kućom sve u redu, ali ispostavilo se da sam ja izuzetak. Zato su, da bi svi bili srećni, investitori izgradili malu kuću za hausmajstora i noćnog čuvara – i Solomon se uselio. Upravo ga vidim, kroz njegove venecijanere. Nikad ih ne spusti do kraja, kao da mu je uvek potrebno da malo svetlosti uđe u kuću. Ili je to, ili ne zna kako da ih namesti.

Auto mu je parkiran ispred, na označenom mestu. Vidi se da je polovan, ali je uvek besprekorno opran i čist. Pre neki dan sam ga videla kako je uzeo krpu i počeo da briše karoseriju kao da glača komad mesinga. Razmišljala sam da ga pitam zašto se toliko trudi oko jednog auta, ali nije bilo smisla, jer se to uklapa u njegovo ponašanje prema svemu ostalom. Način na koji se oblači, ili kosi travnjak, ili češlja kosu i pravi

onaj savršeni razdeljak. Sve radi s takvom preciznošću. Kao i većina sveta ovde gore, drži se za sebe, ali za razliku od većine, živi sam. Kao i ja, on je samotnjak. Tu smo ja, on i jedan čovek u drugoj slepoj ulici koji nam je stavio do znanja da je nekad bio faca na londonskoj džez sceni. Tvrdi da se družio s raznim poznatim ličnostima i da je svirao u svim klubovima, ali previše priča zbog čega, naravno, mislim da je sve to izmislio. Ali Solomon je drugačiji. Završiće za deset minuta. Već sam naučila njegovu rutinu i moram da se spremim da bi mogao da me odveze u grad da se vidim sa doktorom Vilijamsom. Zapravo, skoro sam spremna. Treba samo da nađem uput i obućem kaput, pa mogu da krenem. Doktor Vilijams nije pravi doktor, nego više specijalista. Za psihološke pritiske. Moj stari doktor opšte prakse ga je preporučio pre nekoliko meseci, baš kad je Šila umrla. Mislio je da će mi dobro doći da popričam s nekim, ali posle toliko vremena i dalje ne mogu da se naspavam, pa sam zamolila doktora Vilijamsa da mi dâ neke testove, što je on i učinio. Očekujem da će mi danas dati rezultate.

Dok čekam Solomona, bacam pogled na policu ponad kaminu. Prepoznajem sestrin rukopis na koverti. Redovi su krivudaviji, a oblici manje agresivni. Čudno, zaista, jer mi nikad nije palo na pamet da bi rukopis mogao da ostari, ali tako je. Kad sam prvi put ugledala pismo na otiraču, pogledala sam u njega i nisam smela da ga dodirnem. Na kraju sam ga pokušala i stavila na policu nad kaminom gde mogu da ga vidim, ali sam znala da moram da ojačam pre nego što se uhvatim ukoštac s njim. Sećam se da sam se nasmejala. Pa nije to igrač ragbija, pomislila sam, nego pismo. Ne moram da se hvatam ukoštac s njim, pa sam ga ostavila, ali se svakog dana zateknem kako pogledavam ka rukopisu. Krivudav ili ne, rukopis je njen. Posle svih ovih godina tišine, sestra je još sposobna da mi takvo nešto uradi. A onda čujem Solomona kako kuca na vratima.

Sviđa mi se kako skreće. Uvek drži volan obema rukama i nežno ga okreće, kao da nešto pravi, umesto da ga zavrti kao da je točak za rulet. Nosi i rukavice za vožnju, što mi se sviđa. Ne one jeftine sa čičkom; rukavice mu imaju kopče koje pritisnete, pa fino kliknu na mesto. To mi se sviđa u vezi s njegovom vožnjom. Vozi vešto i obazrivo, pa se osećam bezbedno.

„Hoće li vam doktor danas dati rezultate?“

Solomon postavlja pitanje, ali to čini pogleda uprtog u put. Kad je to prvi put učinio, pomislila sam da je nepristojan, ali sad shvatam da tako iskazuje obazrivost. Prosto je reč o tome da je bezbednost na prvom mestu. Pošto mu nisam odgovorila na pitanje, nastavlja.

„Nadam se da vam ne smeta što pitam?“

Ovog puta baca letimičan pogled u mom pravcu. Zgodan je muškarac, zbog čega se osećam nelagodno. Nikad ga nisam pitala, ali pretpostavljam da je tek zašao u tridesete, mada mi je teško da odredim. Pažnju ponovo usmerava na put.

„Naravno da mi ne smeta što pitate.“ Zastajem. „Doktor je kazao da će mi reći danas.“ Ponovo zastajem jer ne znam da li da iznesem još neki podatak. Ali verujem ovom čoveku. Ne očekuje od mene da budem savršena.

Ponovo gleda u mom pravcu. U njegovom pogledu ima zabrinutosti koja govori: „Da li krijete nešto od mene?“ Ništa ne odgovaram dok on usporava, a potom skreće na bolnički parking. Ima, naravno, nešto što sam nameravala da mu kažem, ali nije bilo prave prilike. Reč je o tom neprestanom pranju auta. Hoću da mu kažem da u Engleskoj morate da se prilagodite komšiluku. Da kažete ljudima dobar dan. Da idete u crkvu. Da svoju decu upoznate sa životom u novoj školi. Ne možete samo da se pojavite i počnete da perete svoj auto. Ljudi će pomisliti da ste neuki i nepristupačni. Ali treba da nađem odgovarajući trenutak da popričam sa Solomonom o

načinu na koji se razmeće na svom kolskom prilazu s onom kofom sapunice i jelenskom kožom.

Doktor Vilijams ćelavi i ima oko četrdeset godina. Došao je do tačke kada se muškarci rapidno strmoglavljaju ka nepovratnom sredovečnom gojenju ili počnu da vežbaju i vode računa o sebi u pokušaju da zadrže nešto od mladosti. Moja pretpostavka je da doktor Vilijams nije siguran u to šta da radi sa sobom. Uljudno mi nudi da sednem, ali ne ustaje od stola. Sedam i smeštam torbu u krilo, a zatim shvatam da verovatno izgledam kao nastavnica veronauke. Nažalost, prekasno je. Treperi mi u stomaku, ali svaka promena položaja nagovestila bi mu da sam nervozna, a ne želim da odam takav utisak.

„Tu su vam rezultati, gospođice Džouns, i deluje da je sve u redu.“ Gleda me pravo u lice i trudi se da namesti onaj glupavi doktorski smešak koji svi oni imaju. „Ali sestra mi je prenela vaše poruke i, ako kažete da i dalje imate problema sa spavanjem, možda bi trebalo da porazgovaramo.“ Diže bradu onako, ni tužno, ni veselo, kao što to svi oni čine, pa otvara moj karton i vadi hemijsku olovku iz gornjeg džepa belog mantila. Palcem pritiska vrh hemijske, potom je koristi kao nekakav obeleživač da prati put kroz razvezane stranice.

„U poslednje vreme ste prošli kroz svašta, zar ne?“

Gledam ga i pitam se da li me zaista to pita ili mi to prosto saopštava.

„Prevremena penzija ume da predstavlja problem, ali vi i dalje držite časove muzičkog, zar ne? Klavira. Mislim, privatne.“

Zašto me to pita? Njegova je ideja bila da se reklamiram na tako prostački način. Očajnica nudi časove muzičkog.

„Pokušavam da razgovaram s vama, gospođice Džouns. Nijedno od nas nema koristi ako zurite u zid, zar ne?“

Gledam njegovo bucmasto lice i procenjujem da je moj red da mu uputim onaj glupavi osmeh.

„Smrt roditelja, razvod, smrt sestre, prevremena penzija, a onda i selidba, to su preveliki pritisci za svakoga za kratko vreme.“ Zastaje da mi pruži priliku da prokomentarišem, ali ja nemam više ništa da mu kažem. „Morate da počnete da planirate nov život, Doroti. Sestra vam više nije tu, ali ste vi još relativno mlada žena i s vama je fizički sve u redu. Još vas čeka prilično dug period života i morate da počnete da planirate i da ga zgrabite. Da li me razumete?“

Solomon i ja obično ručamo u gradu pre povratka u Stounli. Dok sam ja u bolnici, on obično ode u kupovinu, ali mi nikad ne kaže šta kupuje. Moram da napomenem da ga ja nikad i ne pitam. Vrti se u bolnicu, a što god da je kupio bezbedno je smestio u gepek. Ponekad već izađem, pa ga čekam pod zelenom strehom na kojoj piše „Ambulantno lečenje“, dok u drugim prilikama znam da me je čekao, ali se nikad ne žali. Vozi na dobrovoljnoj osnovi, a medicinska sestra u selu mu je verovatno rekla da mora biti tolerantan ako će voziti bolestan svet. Pošto sam nekad živela i predavala u gradu, obično ja biram gde ćemo ručati. Jednom davno odabrala sam štand sa somalijskom i mediteranskom hranom, pa je to sad, izgleda, postalo naše mesto, iako bi mogli malo da povedu računa o čistoći. Njemu se tamo ipak sviđa.

Hitro diže pogled sa jagnječeg kebaba i gleda me tim krupnim očima, kao da sam ga nekako izdala.

„Niste mi rekli za rezultate.“

„Ne ukazuju ni na šta“, kažem i nastavljam da jedem. Ubacujem malo lepinje u usta, pa ne mogu da nastavim sa pričom.

„Razumem.“ Čeka da sažvaćem. „Hoće li uraditi još neke testove?“

„Mislim da doktor ne zna šta radi.“

„I dalje ne ume da postavi dijagnozu?“

„Tako kaže.“

„Baš neprijatno.“ Na tren zastaje i nastavlja da zuri u mene. „A vaša sestra... Jeste li joj odgovorili na pismo?“

Spuštam viljušku, ali pre nego što išta izustim, shvatam da ću mu reći previše.

„Još ga nisam pročitala.“

„Niste ga pročitali?“ Sada on spušta viljušku i posmatra me preko stola. „Ali samo nju imate sad kad su vam roditelji preminuli. A kažete da živi na obali, udaljena na samo sat vremena. Rekao sam vam, rado ću vas odvesti tamo.“

Kako je čudan ovaj čovek. Kućepazitelj u Stounliju. Majstor za popravke koji besplatno živi u kući. Solomon i njegov polovni auto. Ni psa nema. Sâm-samcat, krije se iz onih venecijanera i čeka da se pokvari deo slivnika da ga popravi ili kvaka da je zameni. Noću ga viđam kako obilazi naselje sa baterijskom lampom. Ona Irkinja, medicinska sestra, rekla mi je da ima dva volontera koji bi me vozili ako ne želim da idem autobusom u grad. A onda je jednog popodneva, od svih ljudi, došao on i pokucao mi na vrata. Moj vitez u sjajnom oklopu i uglačanim kočijama. I sad Solomon hoće da me vozi na obalu da mogu da provedem malo vremena sa Šilom, a ja samo razmišljam o tome zašto ne jede taj jagnjeći kebab? Ima ljudi na ovom svetu koji umiru od gladi i sve bi uradili za parče jagnječeg kebaba.

Uveče ponovo zurim u ono pismo na polici iznad kamina. Pre nego što ga otvorim, osećam da bi trebalo da posetim roditeljski grob i zatražim dozvolu od njih. U ovim godinama ne bi trebalo da osećam potrebu da tražim njihovo odobrenje, ali Šila se prema njima nije ophodila lepo, pa ne želim da pomisle da ih izdajem time što ću pročitati njeno pismo. Sipam čašu belog vina i gledam kroz prozor. Posle nekoliko minuta mi sine da u stvari ne tražim njihovu dozvolu, nego ih više obavestavam o onome što se dešava. Mislim da je o tome reč. Samo želim da ih uputim u to šta je šta i nadam se da će razumeti.